

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

**ՖՐԱՆՉԱՅՁԻՆԳԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ
ՂԱՂԱՐՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱԴՐԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Գրիգոր ԲԵՔՄԵՁՅԱՆ

*ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի
ամբիոնի դասախոս, դոցենտ,
իրավ. գիտ. թեկնածու*

Լիպարիտ ԴՐՄԵՅԱՆ

*ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի
ամբիոնի ասպիրանտ*

Իրավաբանական գրականությունում ֆրանչայզինգի պայմանագրի դադարման հիմքերը դասակարգվում են տարբեր չափանիշներից ելնելով: Այսպես՝ պայմանագրի դադարման հիմքերը բաժանվում են երկու խմբի: Դրանցից առաջինում խմբավորվում են նրանք, որոնք կապված են պայմանագրի կողմերի իրավասուբյեկտության հետ, իսկ երկրորդում մտնում են պայմանագրի առարկայում ներառվող բացառիկ իրավունքների կարգավիճակին առնչվող հիմքերը: Առաջին խմբում ընդգրկվում են կողմերի սնանկության, լուծարման, իսկ եթե խոսքը անհատ ձեռնարկատիրոջ մասին է, ապա անհատ ձեռնարկատիրոջ կարգավիճակի դադարեցման, մահվան, ժառանգների մոտ անհատ ձեռնարկատիրոջ կարգավիճակի բացակայության դեպքերը:

Երկրորդ խումբ հիմքերում ներառվում են բոլոր այն դեպքերը, երբ պայմանագրի առարկան կազմող մտավոր սեփականության օբյեկտների նկատմամբ դադարում են իրավատիրոջ իրավունքները¹:

Կարծում ենք, որ պայմանագրի դադարման հիմքերին անդրադառնալիս դրանք դասկարգելը կամ խմբավորելը գերազանցապես ունի մեթոդոլոգիական նշանա-

կություն և նպաստում է այդ հիմքերի առաջացումը պայմանավորող հանգամանքների, դրանց հատկանիշների ուսումնասիրմանը: Պայմանագրի դադարման հիմքերի խմբավորման մեր կողմից առաջարկվող տարբերակում հիմք է ընդունվում դրանց պոզիտիվիրավական ամրագրման պարտադիրության աստիճանը (իմպերատիվ կամ դիսպոզիտիվ): Նման մոտեցման համար որպես էմպիրիկ հիմք է ծառայում գործող օրենսդրությունը: Մասնավորապես, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի² 979-982-րդ հոդվածների բովանդակությունից հստակ կարելի է տարանջատել և առանձնացնել այն հատվածները, որոնցում իմպերատիվ ձևով ամրագրված են պայմանագրային պարտավորությունների դադարման հիմքերը, ինչպես նաև նրանք, որոնցում ներառված դրույթներն ունեն դիսպոզիտիվ բնույթ:

Այդ հոդվածներում ամրագրված դրույթների վերլուծությունից կարելի է հանգել հետևության, որ պայմանագրի դադարման հիմքերը կարելի է բաժանել երկու խմբի: Առաջին խումբ հիմքերը իմպերատիվ բնույթ ունեն, և նման իրավաբանական փաստերի վրա հասնելը պայմանագրային պարտավորությունների դադարեցման անվերապահ հիմք է: Երկրորդ խմբում ներառվում են այն հիմքերը, որոնք կարող են նախատեսել կամ փոփոխել կողմերը: Որպես կանոն այդ հիմքերը հոդվածների ձևակերպումներում տեղ են գտնում որպես այլընտրանք արդեն իսկ նախատեսված դադարման հիմքերին:

Բացի այն, որ ՔՕ-ում ֆրանչայզինգը կանոնակարգող գլխում տեղ են գտել պայմանագրի դադարեցման վերաբերյալ հատուկ կանոններ. ֆրանչայզինգի պայմա-

նագրի դադարեցման համար կիրառելի են պայմանագրի լուծման³, ինչպես նաև պարտավորությունների դադարման⁴ վերաբերյալ ՔՕ-ով նախատեսված ընդհանուր դրույթները: Ուստի ստորև զուգահեռաբար կանդրադառնանք նաև այդ դրույթներին:

Օրենսդիրը որպես ֆրանչայզինգի պայմանագրային պարտավորության դադարման առաջին հիմք նշում է պայմանագրով նախատեսված ժամկետի ավարտը: Կախված այն բանից, թե ժամկետի հարցում ինչպիսի մոտեցում են ցուցաբերել կողմերը, նախատեսվում է պայմանագիրը լուծելու միջոցով պարտավորությունը դադարեցնելու տարբեր եղանակներ: Ֆրանչայզինգի պայմանագիրը գործում է այն ժամանակահատվածում, որը նախատեսված է պայմանագրով: Ֆրանչայզինգային հարաբերությունները որպես կանոն ենթադրում են երկարաժամկետ համագործակցություն, ինչը թելադրված է պայմանագրի կնքման նպատակով: Այդուհանդերձ, քիչ չեն դեպքերը, երբ կողմերը չեն նախատեսում համագործակցության ժամկետային սահմանափակում⁵: Որոշակի ժամկետով կնքված պայմանագիրը կարող է դադարել ոչ միայն այդ ժամկետի ավարտմամբ, այլև մինչև ժամկետի լրանալը՝ կողմերի կողմից այն լուծելու հիմքով: Հնարավոր է, որ որոշակի ժամկետով կնքված պայմանագիրը լուծելու պահանջով հանդես գա կողմերից միայն մեկը: Այս դեպքում էլ գործում են ՔՕ 30-րդ գլխով նախատեսված կանոնները: Որպեսզի միակողմանի լուծվի պայմանագիրը, անհրաժեշտ է՝ մյուս կողմը թույլ տված լինի պայմանագրի էական խախտում: Ընդհանուր ձևակերպմամբ էական է համարվում այն խախտումը, որ հանգեցնում է մյուս կողմի համար այնպիսի վնասի, որն զգալիորեն զրկում է վերջինիս այն բանից, ինչը նա իրավունք ուներ ակնկալելու պայմանագիրը կնքելիս: Նշվում է, որ պայմանագրի խախտման էական լինելը նախ և առաջ պետք է գնահատել տնտեսական չափորոշիչով⁶: Կողմը, որը հայտարարել է պայմանագիրը միակողմանի լուծելու

մասին, պետք է ապացուցի, որ խախտման արդյունքում կրել է վնասներ կամ կունենա այդպիսիք, եթե շարունակի պայմանագրային հարաբերությունները: Ցանկացած խախտում չէ, անշուշտ, որ կարող է հիմք հանդիսանալ ֆրանչայզինգի պայմանագիրը լուծելու համար: Մեր համոզմամբ ցանկացած խախտում, անկախ նրանից՝ վերաբերո՞ւմ է պայմանագրի էական պայմանին, թե՞ ոչ, կոնկրետ պայմաններում կարող է գնահատվել որպես պայմանագրի էական խախտում: Օրինակ՝ պայմանագրով հասանելիք ռոյալթիների հերթական ամսական վճարումը չկատարելը կարող է չգնահատվել որպես պայմանագրի էական խախտում: Սակայն երկու և ավելի ամիս անընդմեջ վճարում չկատարելը կարելի է գնահատել որպես պայմանագրի էական խախտում, քանզի օգտագործողի կողմից հարաբերականորեն կայուն հակաիրավական վարքագիծ է ցուցաբերվում (խախտվում է պայմանագրի համապատասխան դրույթը), ինչը իրավատիրոջը զրկում է եկամուտներից, որը նա ակնկալում էր պայմանագիրը կնքելիս: Նմանատիպ մոտեցում կարելի է ցուցաբերել պայմանագրի մյուս պայմանների հետ կապված խախտումներ թույլ տալը գնահատելիս:

Եթե պայմանագիրը կնքվել է առանց ժամկետի նշելու, ապա այն գործում է մինչև օրենքով սահմանված կարգով դադարեցնելը: Մասնավորապես, կողմերից յուրաքանչյուրը կարող է միակողմանի պահանջով դադարեցնել առանց ժամկետի նշման կնքված պայմանագիրը՝ այդ մասին մյուս կողմին վեց ամիս առաջ ծանուցելով, եթե ավելի երկար ժամկետ նախատեսված չէ պայմանագրով⁷: Կան երկրներ, որտեղ պայմանագրի միակողմանի դադարեցման համար սահմանված է ավելի կարճ ժամկետ: Այսպես՝ Մեծ Բրիտանիայում և Ֆրանսիայում գործում է ծանուցման երեսուօրյա ժամկետ⁸: Պրակտիկան ցույց է տալիս, որ պայմանագրերում նշվում են հնարավոր այն դեպքերը, որոնց առկայության դեպքում կողմերը կարող են լուծել պայմանա-

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

գիրը: Շատ հաճախ չի պահպանվում համասնությունը, և պայմանագիրը լուծելու հարցում իրավատիրոջ իրավունքները շատ ավելին են լինում, քան օգտագործողին⁹: Ընդ որում՝ խախտում թույլ տված կողմին կարող է տրվել հնարավորություն վերացնելու այն պայմանագրով սահմանված ժամկետում:

Անհրաժեշտ է տարբերակել պայմանագրի միակողմ լուծումը և պայմանագրից կամ դրա կատարումից միակողմանի հրաժարվելը: ՔՕ 979-րդ հոդվածի 1-ին մասում խոսքը հենց պայմանագրից 466-րդ հոդվածի 3-րդ մասով ամրագրված ընդհանուր կանոնի միակողմանի հրաժարվելու մասին է: Այս հատուկ դրույթը ՔՕ 466-րդ հոդվածի 3-րդ մասի ամրագրված դրույթի մասնավոր դրսևորումն է: Միակողմանի հրաժարման դեպքում բավարար է պայմանագրի կատարումից հրաժարվելու մասին սահմանված ժամկետում մյուս կողմին ծանուցելը: Իրավական հետևանքի առումով պայմանագրի կատարումից միակողմանի հրաժարումը հավասարվում է պայմանագիրը լուծելուն. արդյունքում դադարում է պայմանագիրը:

Պայմանագրի լուծումը ենթակա է գրանցման ՔՕ 970-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանված կարգով: Այս դեպքում ևս խնդիր է առաջանում՝ կապված մտավոր սեփականության օբյեկտների հետ: Մասնավորապես, երբ օգտագործման են տրամադրվում ապրանքային նշանը, արտոնագրային իրավունքի օբյեկտը, ինչպես նաև լիցենզային պայմանագրով փոխանցման ենթակա մտավոր սեփականության այլ օբյեկտ, ապա պայմանագիրը ենթակա է գրանցման գործակալությունում: Մինչդեռ որևէ իրավական ակտով ամրագրված չէ, որ վերը նշված օբյեկտների նկատմամբ կնքված զիջման կամ լիցենզային պայմանագրի լուծումը ենթակա է գրանցման գործակալությունում: Հետևաբար

ստացվում է, որ այն դեպքում, երբ լուծվում է ֆրանչայզինգի պայմանագիրը, որով օգտագործման է տրամադրվել հիշատակված օբյեկտներից որևէ մեկը, պարտադիր չէ պայմանագրի լուծումը գրանցել գործակալությունում¹⁰: Ասվածին հավելենք նաև, որ այս դեպքում ևս որևէ իրավական ակտով սահմանված չէ, թե ինչ ժամկետում պետք է գրանցվի պայմանագրի լուծումը: Ուստի կարծում ենք, որ այս բացը վերացնելու լավագույն լուծում կարող է հանդիսանալ այն, որ օրենսդրորեն ամրագրվի ապրանքային նշանի նկատմամբ իրավունքների օգտագործման տրամադրման պայմանագրերի լուծման գրանցման պարտադիր լինելը, ինչպես նաև այն ժամկետը, որի ընթացքում պետք է իրականացվի այդ գրանցումը: Կարծում ենք, որ պայմանագրի լուծումը գրանցելու ժամկետը կարող է հավասար լինել այն նույն ժամկետին, որն անհրաժեշտ է կնքված պայմանագիրը գրանցելու համար¹¹:

ՔՕ-ում ամրագրված դրույթներից հետևում է, որ գրանցման է ենթակա միայն պայմանագրի լուծումը: Պայմանագրի գրանցումը նպատակ ունի տեղեկացնելու երրորդ անձանց իրավատիրոջը և վերջինիս ապրանքները, ծառայությունները և արտադրանքը անհատականացնող միջոցների՝ երրորդ անձանց տրամադրված լինելու մասին:

Պայմանագրի լուծումը գրանցելու հարցում միանշանակ մոտեցում չի ցուցաբերվում: Այսպես՝ արտահայտվում է տեսակետը, ըստ որի՝ պայմանագրի դադարումը ևս պետք է գրանցվի¹² ՔՕ 970-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանված կարգով: Եթե պայմանագրի գրանցումը նպատակ է հետապնդում սպառողներին տեղեկացնել պայմանագրով նախատեսված համապատասխան սահմանափակումների, օգտագործողին տրված իրավունքների մասին, ապա գտնում ենք, որ պայմանագրի դադարեցումը՝ որպես այդ սահմանափակումների և իրավունքների վերացման փաստ, ևս պետք է հայտնի դառնա սպառողներին:

Բացի այդ, եթե պայմանագիրը, դրա լուծումը, փոփոխումը ենթակա են գրանցման համապատասխան մարմիններում, ապա պայմանագրի դադարումը նույնպես պետք է ենթակա լինի գրանցման:

Իրավաբանական գրականությունում նշվում է նաև, որ պայմանագրի լուծմամբ դադարում են պայմանագրային պարտավորությունները, և հետևաբար անհրաժեշտություն չկա գրանցելու պայմանագրի լուծումը: Նշվում է, որ առավել նպատակահարմար կլինի պայմանագրի լուծման գրանցումը վերաձևակերպել այնպես, որ անհրաժեշտ լինի վերացնել արդեն իսկ գրանցված պայմանագրի մասին կատարված գրառումը համապատասխան մարմնում¹³: Համաձայնելով նման կարծիքի հետ՝ գտնում ենք, որ պայմանագրի դադարման մասին կանոնը չպետք է ունենա բացառություն՝ կախված պայմանագրի դադարեցման հիմքերից: Հատկանշական է, որ օրենսդիրը պայմանագրի դադարման եղանակներից պարտադիր է համարում բացառապես պայմանագրի լուծման գրանցումը: Եթե պայմանագրի լուծումը, որը անվերապահորեն հանգեցնում է պայմանագրի լուծման, ենթակա է գրանցման գործակալությունում, ինչպես նաև իրավաբանական անձանց գրանցման համար լիազորված պետական մարմնում, ապա անհասականալի է, թե ինչու է օրենսդիրը ցուցաբերել տարբերակված մոտեցում և պայմանագրի դադարեցման հիմքից կախված մի դեպքում պարտադիր համարել այդ փաստի գրանցումը, մյուս դեպքում՝ ոչ: Կարծում ենք, որ արդարացված չէ նման կառնանկարգումը մի քանի պատճառներով: Նախ՝ անկախ այն բանից, թե լուծման, միակողմանի հրաժարվելու, անհատ ձեռնարկատիրոջ մահվան, իրավաբանական անձի լուծարման, թե որևէ այլ հիմքով է վերանում կողմերի միջև ձեռք բերված համաձայնությունը, միևնույնն է, սրանք բոլորն էլ առաջացնում են նույն հետևանքը: Վերը նշված բոլոր իրավաբանական փաստերն էլ իրավադարեցնող

տեսակի փաստեր են: Ի վերջո դրանցից մեկի վերաբերյալ նշում կատարելը, իսկ մյուսի վերաբերյալ չկատարելը լիազորմարմնի համապատասխան բազաներում ստեղծում են մի վիճակ, երբ փաստացի հարաբերությունը գոյություն չունի, դադարել է պայմանագրային պարտականությունը՝ սակայն ֆրանշիզան կազմող օբյեկտների որպես օգտագործող սուբյեկտի կողմից իր բիզնեսում կիրառվող անհատական միջոցների և մտավոր սեփականության այլ օբյեկտների, վերաբերյալ գրանցումը շարունակում է գոյություն ունենալ: Անշուշտ, սա խոչընդոտում է նաև ճշգրիտ տեղեկատվական բազայի ձևավորմանը և նպաստում սխալ ինֆորմացիայի տրամադրմանը¹⁴: Ուստի առաջարկում ենք կատարել փոփոխություն ՔՕ 979-րդ հոդվածում, մասնավորապես ուժը կորցրած ճանաչել 2-րդ մասը և լրացնել նույն հոդվածը 4-րդ մասով՝ հետևյալ բովանդակությամբ. «Համալիր թույլտվության պայմանագրի դադարումը հիմք է սույն օրենսգրքի 970-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ կետերով սահմանված կարգով կատարված գրանցումը վերացնելու համար»:

Գործող օրենսդրական կարգավորման շրջանակներում պայմանագրային պարտավորության դադարեցման գրանցման համար իրավատերը կամ օգտագործողը պետք է դիմի գործակալություն կամ իրավաբանական անձանց պետական գրանցման լիազոր մարմին: Պայմանագրի լուծումը գրանցելու հարցը կարգավորվում է ՔՕ 970-րդ հոդվածով, քանզի հղում է պարունակվում այն նույն կանոններին, որոնցով կարգավորվում է պայմանագրի գրանցման ընթացակարգը: Առաջնորդվելով այդ նույն կանոններով՝ պետք է նշել, որ գրանցումը ապահովելու պարտականությունը կրում է իրավատերը: Բացառություն է այն դեպքը, երբ իրավատերը օտարերկրյա ռեզիդենտ է: Այս դեպքում պարտականությունը կրում է օգտագործողը: Սակայն կարող է ստացվել իրավիճակ, երբ պայմանագրի կատարումից միակողմանի հրաժարվում է օգ-

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

տագործողը, իսկ իրավատերը օտարերկրյա իրավաբանական անձ է: Որոշ գիտնականներ նշում են, որ պրակտիկայում կարող է ստեղծվել վիճակ, երբ որպես իրավատեր հանդես եկող օտարերկրյա կազմակերպությունը միակողմանի լուծի պայմանագիրը, իսկ ռեզիդենտ օգտագործող կազմակերպությունը, որը կրում է պայմանագրի լուծումը գրանցելու պարտականություն, շարունակի օգտագործել իրավատիրոջը պատկանող բացառիկ իրավունքները: Արդյունքում գրանցման բեռը կրելու է որպես իրավատեր հանդես եկող օտարերկրյա կազմակերպությունը¹⁶: Կարծում ենք, որ պրոբլեմի նման ներկայացումը արհեստածին է և գործնական նշանակություն չունի, քանի որ իրավատերը բնավ պարտավոր չէ և ստիպված էլ չէ իր վրա վերցնելու օգտագործողի պարտականության կատարումը, քանզի զրկված չէ պարտականությունները կատարելուն պարտավորեցնելու, ներառյալ նաև կրած վնասները հատուցելու պահանջ ներակայցնելու դատարան:

Պայմանագիրը դադարելու հաջորդ անվերապահ հիմքը ֆիրմային անվանման նկատմամբ իրավատիրոջ իրավունքների դադարումն է: Այսպես՝ ՔՕ 979-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ ֆրանչայզինգի պայմանագիրը դադարում է, եթե պայմանագրի գործողության ընթացքում դադարել է իրավատիրոջը պատկանող ֆիրմային անվանման նկատմամբ իրավունքը: Իրավունքների համալիրում ներառված մյուս օբյեկտների նկատմամբ իրավատիրոջ իրավունքների դադարեցումը անվերապահ հիմք չէ պայմանագիրը դադարեցնելու համար, և այս դեպքում պայմանագրի գործողությունը կարող է շարունակվել՝ բացառությամբ դադարած իրավունքին վերաբերող դրույթների:

Նշվում է, որ պայմանագրի դադարումը, հատկապես ֆիրմային անվանման նկատ-

մամբ իրավունքի դադարման դեպքում, խոսում է այդ իրավունքի՝ համալիրում ունեցած դերի մասին: Հենց նշված իրավունքն է ապահովում, որ օգտագործողը հնարավորություն ունենա հանդես գալու իրավատիրոջ անվան ներքո: Ֆիրմային անվանման առկայությամբ է պայմանավորված ֆրանչայզինգի գոյությունը: Ուրեմն այս օբյեկտի նկատմամբ իրավունքի դադարումը վերացնում է պայմանագրային պարտավորությունը¹⁶: Գործող օրենսդրությունը կանոնակրգում է ֆիրմային անվանման նկատմամբ իրավունքների դադարման հիմքերը¹⁷: Այդպիսիք են իրավաբանական անձի լուծարումը, ֆիրմային անվանման փոփոխումը¹⁸, դատական կարգով ֆիրմային անվանման գրանցումն անվավեր ճանաչելը և ֆիրմային անվանումն օգտագործելն արգելելը¹⁹: Չնայած օրենսդրական կարգավորում է ստացել ֆիրմային անվանման նկատմամբ իրավունքներ դադարեցման հարցը, այդուհանդերձ բաց է մնում որպես իրավատեր հանդես եկող անհատ ձեռնարկատիրոջ մահվան կամ կարգավիճակի դադարեցման դեպքում պայմանագրի հետագա գործողության խնդիրը: Պրակտիկորեն նման իրավիճակի վրա հասնելը կհանգեցնի պայմանագրի դադարեցման: Սակայն բացակայում է այդ հարաբերության օրենսդրական կարգավորումը²⁰:

Ֆրանչայզինգի պայմանագրի անվերապահ դադարման վերջին հիմքը իրավատիրոջը կամ օգտագործողին սնանկ ճանաչելն է: ՔՕ 979-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ համալիր թույլտվության պայմանագիրը դադարում է իրավատիրոջը կամ օգտագործողին սնանկ ճանաչելու դեպքում: Պայմանագրի դադարման այս հիմքը ևս հատուկ է, քանզի չի նախատեսվում պարտավորությունների դադարման ընդհանուր հիմքերում: Քաղաքացիաիրավական կարգավորման շրջանակներում սնանկությունը հանդիսանում է իրավաբանական անձի (անհատ գործարարի գործունեության դադարեցման) լուծարման²¹

հիմքերից մեկը²²: սնանկության վարույթի շրջանակներում սնանկ ճանաչելը իրականացվում է դատարանի վճռով: Սուբյեկտը ձեռք է բերում սնանկ ճանաչվածի կարգավիճակ դատարանի վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից: Հետևաբար կողմերից որևէ մեկին սնանկ ճանաչելն իսկ հանգեցնում է պայմանագրի դադարեցման²³: Այստեղ պարզ չէ՝ խոսքը ուղղակի սնանկ ճանաչվելու, թե սնանկ ճանաչվելու հետևանքով լուծարվելու կամ գործունեության դադարեցման մասին է: Համաձայն «Սնանկության մասին» ՀՀ 2006թ. օրենքի (այսուհետ՝ ՍՍՕ) 70-րդ հոդվածի՝ սնանկ ճանաչվելուց հետո իրավաբանական անձի, անհատ ձեռնարկատիրոջ կողմից օրենքով սահմանված ժամկետում ֆինանսական առողջացման ծրագիր չներկայացվելու, ներկայացված ծրագրի հաստատումը մերժվելու, ծրագիրը վաղաժամկետ դադարեցվելու, ծրագրի կատարման մասին կառավարչի հաշվետվության հաստատումը մերժվելու դեպքում դատարանը որոշում է կայացնում պարտապան իրավաբանական անձի լուծարման կամ պարտապան անհատ ձեռնարկատիրոջ գործունեության դադարեցման վարույթ սկսելու մասին: Իսկ ֆինանսական առողջացման ծրագիր է համարվում պարտապանի վճարունակությունը վերականգնելու նպատակով նրա նկատմամբ կիրառվող, օրենքով չարգելված միջոցառումների համալիրը, որի արդյունքում պարտապանը չի լուծարվում (ՍՍՕ 59-րդ հոդված): Ֆինանսական առողջացումը կարևոր օղակ է սնանկացման գործընթացում: Եթե պարտապանի վճարունակությունը վերականգնվում է ֆինանսական առողջացման ընթացքում, և պարտատերերի պահանջները բավարարվում են, ապա դատարանն ավարտում է սնանկության վարույթը, և պարտապանը՝ որպես ինքնուրույն տնտեսավարող սուբյեկտ, շարունակում է իր բնականոն գործունեությունը քաղաքացիաիրավական շրջանառությունում²⁴: Կարծում ենք, որ օրենսդիրը, կողմերից մեկի սնանկություն ասե-

լով, նկատի ունի իրավաբանական անձի դեպքում՝ լուծարումը, իսկ անհատ ձեռնարկատիրոջ դեպքում՝ գործունեության դադարումը, ինչն էլ ճիշտ կլինի ամրագրել օրենսդրությամբ: Միայն սնանկ ճանաչելը չպետք է հիմք հանդիսանա պայմանագրի դադարման համար: Նախ՝ Հայաստանի Հանրապետությունում սնանկության հարաբերությունների իրավական կարգավորումը հնարավորություն է տալիս պարտապանին վերականգնել իր վճարունակությունը, վճարել առաջացած պարտքերը և շարունակել իր գործունեությունը²⁵, ֆինանսական առողջացման միջոցով շարունակել մնալ տնտեսական շրջանառությունում: Չնայած իրավատիրոջ կամ օգտագործողի սնանկ ճանաչվելուն վերջիններս սնանկության գործով կառավարչիչների միջոցով զրկված չեն ապրանքաշրջանառությանը մասնակցելու հնարավորությունից: Հետևաբար՝ ֆրանչայզինգային հարաբերությունը կարող է շարունակվել, իսկ ստացված եկամուտները՝ ուղղվել պարտապանների նկատմամբ պարտավորությունների կատարմանը: Բացի այդ՝ ինչպես նշվում է գրականությունում, հնարավոր է, որ սնանկ ճանաչված իրավատերը կամ օգտագործողը սնանկության վարույթի ընթացքում որպես ամբողջական միավոր (լոտ) կարող է ձեռք բերել մեկը մյուսի գույքը, այլ կերպ ասած՝ իրավատերը հետ է գնում ֆրանչիզան²⁶, իսկ օգտագործողը կարող է գնել սնանկ ճանաչված իրավատիրոջ բիզնեսը²⁷:

Վերոնշյալ բոլոր դեպքերը պայմանագրի դադարեցման անվերապահ հիմքեր էին: Դրանց առկայությունը դադարեցնում է ֆրանչայզինգային հարաբերությունների հետագա շարունակումը:

Բացի նշված հիմքերից՝ առկա են նաև այնպիսիք, որոնք հիմք են պայմանագրային հարաբերությունները դադարեցնելու համար, եթե կողմերը այլ բան չեն նախատեսել:

Հնարավոր է նաև իրավիճակ, երբ պայմանագրի գործողության ընթացքում փոխ-

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

վի իրավատիրոջ ֆիրմային անվանումը: Այս հանգամանքը ևս իր արտացոլումն է ստացել ՔՕ-ում: Մասնավորապես՝ նման պարագայում պայմանագիրը գործում է իրավատիրոջ նոր ֆիրմային անվանման նկատմամբ, եթե օգտագործողը չի պահանջում պայմանագրի լուծում և վնասների հատուցում: Եթե պայմանագրի գործողությունը շարունակվի, ապա օգտագործողը իրավունք է ստանում պահանջել համաչափ նվազեցնելու իրավատիրոջը հասանելիք վարձատրությունը (ՔՕ 981-րդ հոդված): Այս հոդվածում խոսքը իրավատիրոջ նոր ֆիրմային անվանման, այլ ոչ թե նոր իրավատիրոջ ֆիրմային անվանման մասին է, ինչպես ամրագրված է հոդվածում: Յետևաբար այդ սխալը ենթակա է ուղղման: Օրենսդիրը հստակ տարանջատել է ֆիրմային անվանման նկատմամբ իրավունքների դադարման եղանակներից կախված վրա հասնող հետևանքները և ՔՕ 982-րդ հոդվածի երկրորդ պարբերությունում, հենց այդ հանգամանքից ելնելով, հղում է կատարում 979-րդ հոդվածի 3-րդ կետին (ֆիրմային անվանման իրավունքի դադարեցումը գրանցումն անվավեր ճանաչելու, սուբյեկտի լուծարման և օգտագործումը անվավեր ճանաչելու հիմքերը) և 981-րդ հոդվածին (ֆիրմային անվանման փոփոխություն):

Ինչպես վերը նշվեց, փոփոխումը ֆիրմային անվանման նկատմամբ իրավունքի դադարման եղանակներից մեկն է: Սակայն ֆիրմային անվանման նկատմամբ իրավունքի դադարման այս եղանակը որպես կանոն չի հանգեցնում պայմանագրային պարտավորությունների դադարեցմանը, քանզի ֆրանչայզինգային հարաբերությունները շարունակում են գործել այս անգամ արդեն իրավատիրոջ նոր ֆիրմային անվանման նկատմամբ: Քիչ չեն պրակտիկայում նման դեպքերը: Օրինակ՝ 2002 թվականին Tricon Global Restaurants ընկե-

րությունը, որն աշխարհում ամենամեծ ռեստորանային ցանցն ունի և տիրապետում է այնպիսի հայտնի ապրանքանիշերի, ինչպիսիք են Pizza Hut-ը, KFC-ն²⁸, Taco Bell-ը, 2002 թվականին փոխեց իր ֆիրմային անվանումը Yum! Brands-ի²⁹: Արդյունքում չդադարեցին ֆրանչայզինգային հարաբերությունները: Ֆիրմային անվանման փոփոխման դեպքում միշտ չէ, որ շարունակվում է պայմանագրային հարաբերությունը: Այնուամենայնիվ օգտագործողը կարող է հրաժարվել պայմանագրային հարաբերությունները շարունակելուց, և հետևաբար այս դեպքում իրավադադարեցնող երկու իրավաբանական փաստերի համակցության արդյունքում է դադարում հարաբերությունը: Ֆիրմային անվանման փոփոխում և հարաբերությունները դադարեցնելու օգտագործողի պահանջ: Կարևոր է ընդգծել այն, որ իրավադադարեցնող երկրորդ փաստը ակտիվ բնույթ ունի և դրսևորվում է օգտագործողի կողմից **պահանջի ներակայացմամբ**: Ֆիրմային անվանման փոփոխությունից հետո նույնիսկ համաձայնություն չտալը չի հանգեցնում պայմանագրային հարաբերությունների դադարեցման, քանզի օրենքի ուժով պայմանագիրը համարվում է փոփոխված³⁰:

Ֆրանչայզինգային հարաբերության դադարման ոչ պարտադիր հիմքերից հաջորդը պայմանագրի դադարումն է այն դեպքում, երբ դադարել է համալիրը կազմող բացառիկ իրավունքի գործողության ժամկետը, կամ այդ իրավունքը դադարել է այլ հիմքով³¹, բացառությամբ ֆիրմային անվանման նկատմամբ իրավունքի: Պետք է նշել, որ օրենսդրությամբ մտավոր սեփականության օբյեկտների նկատմամբ բացառիկ իրավունքի գործողության ժամկետը ուղղակիորեն կապված է այդ օբյեկտների նկատմամբ գույքային իրավունքների գործողությունից: Օրենսդրությամբ նախատեսվում են դրանց նկատմամբ ժամկետային սահմանափակումներ³²: Կախված այն հանգամանքից, թե որ բացառիկ իրավունքի գործողության ժամկետն է լրանում,

պայմանագիրը կարող է փոփոխված համարվել կամ դադարել տարբեր ժամանակահատվածներում³³: Այսպես՝ հեղինակային իրավունքի օբյեկտների նկատմամբ այդ ժամկետը սահմանափակված է 70 տարով, հարակից իրավունքների դեպքում՝ 50 տարով³⁴, գյուտի և օգտակար մոդելի դեպքում՝ համապատասխանաբար 20 և 10 տարի ժամկետով, արդյունաբերական նմուշի դեպքում՝ 5 տարով³⁵, սելեկցիոն նվաճումների համար՝ 20-30 տարով³⁶, ինտեգրալ միկրոսխեմայի տոպոլոգիայի դեպքում՝ 10 տարով³⁷, չբացահայտված տեղեկակատվության դեպքում՝ այնքան ժամանակ, քանի դեռ այն գաղտնի է պահվում, և չկա օրինական միջոցներով այն ձեռք բերելու հնարավորություն³⁸, ապրանքային նշանի դեպքում՝ 10 տարով³⁹, աշխարհագրական նշումների, ծագման, տեղանվան և երաշխավորված ավանդական արտադրանքի դեպքում՝ անժամկետ⁴⁰: Այս դեպքում ևս պայմանագրային հարաբերության դադարումը վրա է հասնում իրավաբանական փաստերի բարդ կազմի հիման վրա: Անհրաժեշտ է, որ դադարի համալիրը կազմող բացառիկ իրավունքը⁴¹, պայմանագրով նախատեսված լինի պայմանագիրը լուծելու կամ պայմանագիրը կատարելուց միակողմանի հրաժարվելու օգտագործողի իրավունքը, և երրորդ՝ օգտագործողն օգտվի իր այդ իրավունքներից որևէ մեկից: Եթե փաստերի նման կազմը բացակայում է, ապա պայմանագիրը շարունակվում է գործել, բացառությամբ դադարած իրավունքին վերաբերող դրույթների: Ընդ որում՝ այս դեպքում ևս, ինչպես նախորդ հիմքում, օգտագործողն իրավունք ունի պահանջելու նվազեցնել պայմանագրի գինը: Այսինքն՝ բացառությամբ իրավատիրոջ՝ ֆիրմային անվանման նկատմամբ իրավունքները դադարելու դեպքից (բացի ֆիրմային անվանման փոփոխումից), մնացած դեպքերում պայմանագիրը կարող է շարունակել գործել:

Ֆրանչայզինգի պայմանագրի գործո-

ղությունը որոշակի փաստերի վրա հասնելու ուժով կարող է դադարել նաև այն դեպքում, երբ փոխվում են պայմանագրի կողմերը: Կախված նրանից, թե իրավաբանական ինչպիսի փաստ է նախորդել կողմերի փոփոխմանը, պայմանագիրը կարող է շարունակել պահպանել իր ուժը⁴² կամ դադարել: Օգտագործողին տրված բացառիկ իրավունքներից մեկի փոխանցումը այլ անձի հիմք չէ պայմանագիրը փոխելու կամ լուծելու համար⁴³: Նոր իրավատերը դառնում է այդ պայմանագրի կողմ փոխանցված բացառիկ իրավունքի մասով: Պրակտիկայում հաճախ են հանդիպում դեպքեր, երբ որևէ ընկերություն ձեռք է բերում այլ ֆիրմաների պատկանող մտավոր սեփականության օբյեկտների նկատմամբ բացառիկ իրավունքները: Ընդ որում՝ չնայած ԹՕ 980-րդ հոդվածի 1-ին մասում խոսքը միայն առանձին բացառիկ իրավունքի՝ այլ անձի փոխանցվելու մասին է, կարծում ենք, որ պայմանագիրը կարող է շարունակել գործել նույնիսկ այն դեպքում, երբ ամբողջ ֆրանչայզայի իրավատեր է դառնում մեկ այլ կազմակերպություն⁴⁴: Այս դեպքում նոր իրավատիրոջն է փոխանցվում բացառիկ իրավունքների համալիրն ամբողջությամբ⁴⁵: Չի բացառվում նաև իրավատիրոջ կողմում մի քանի անձանց հանդես գալու հնարավորությունը:

ԹՕ 980-րդ հոդվածի 2-րդ մասն ամրագրում է պայմանագրի դադարման հիմք իրավատիրոջ մահվան դեպքում⁴⁶: Ֆրանչայզինգային նման հարաբերություններում որպես իրավատեր բնականաբար հանդես է գալիս անհատ ձեռնարկատերը⁴⁷: Այս դեպքում պայմանագրի դադարումը կախվածության մեջ է դրվում ժառանգի՝ անհատ ձեռնարկատեր զրանցված լինելու հանգամանքից: Ժառանգը պետք է գրանցված լինի կամ ժառանգության բացման պահից վեց ամսվա ընթացքում գրանցվի որպես անհատ ձեռնարկատեր: Հակառակ դեպքում պայմանագիրը դադարում է: Նուտարի նշանակած կառավարիչն իրականացնում է մահացած իրավատիրոջ իրա-

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

վունքները և կատարում նրա պարտականությունները մինչև ժառանգի կողմից դրանց ընդունելը կամ մինչև ժառանգի՝ որպես անհատ ձեռնարկատեր գրանցվելը: Համանման իրավիճակ կարող է ստեղծվել նաև օգտագործողի մահվան պարագայում: Արտասահմանյան պրակտիկայում եթե իրավատերը, համոզվելով, որ օգտագործողը ի գորու չէ անհրաժեշտ ձևով վարելու բիզնեսը, հետ է գնում ֆրանչիզան շուկայական գնով⁴⁶: Հետևաբար իրավատերը նույնպիսի իրավունք պետք է ունենա օգտագործողի իրավահաջորդների նկատմամբ:

Ինչպես երևում է վերոնշյալից, ֆրանչայզինգային հարաբերությունը այս դեպքում որոշակի աղետներ ունի ժառանգման ինստիտուտի հետ: Իրավաբանական գրականությունում գրեթե չի խոսվում պայմանագրի դադարման կամ փոփոխման այս հիմքերի մասին: Թեև օրենսդրական կարգավորում է ստացել պայմանագրի փոփոխման հնարավորությունը այն դեպքում, երբ իրավատերը մահանում է⁴⁷, և վերջինիս ժառանգին համարփակ իրավահաջորդության կարգով անցնում են պայմանագրային պարտավորությունները, այդուհանդերձ բազմաթիվ և տարատեսակ հարցեր են առաջանում այս հարաբերության հետ կապված: Այսպես՝ հնարավոր է, որ նույն հերթի ժառանգները մեկից ավելի են, կամ առկա է պարտադիր բաժնի իրավունք ունեցող ժառանգ: Այս դեպքում նույն հերթի ժառանգները, եթե այլ համաձայնություն բացակայում է, կժառանգեն հավասար բաժիններով, և ֆրանչայզինգի պայմանագրից բխող պարտավորական հարաբերությունում առկա կլինի անձանց բազմաթիվություն: Իրավատիրոջ կողմում հանդես կգան մեկից ավելի անհատ ձեռնարկատերեր⁴⁸: Այս դեպքում պայմանագիրը կդադարի, եթե ժառանգներից որևէ մեկը չունենա կամ ձեռք չբերի անհատ ձեռնարկատիր-

որոշ կարգավիճակ:

Հաջորդ խնդիրը վերաբերում է ժառանգության ընդունմանը: Արդյոք այս դեպքում հնարավոր է ընդունել ժառանգությունը փաստացի տիրապետմամբ: Նշված հարցի հետ կապված կարծում ենք, որ փաստացի տիրապետումը՝ որպես ժառանգության ընդունման եղանակ, չի կարող հիմք հանդիսանալ պայմանագրի գործողությունը շարունակելու համար: Մեր նման դիրքորոշումը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ որպեսզի շարունակվի պայմանագրի գործողությունը, անհրաժեշտ է ժառանգության ընդունման փաստն ապացուցել կոնտրագենտին: Այդպիսիք կարող են լինել նոտարի կողմից տրված ժառանգության իրավունքի վկայականը կամ դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը: Մինչդեռ փաստացի տիրապետմամբ ժառանգության ընդունումը ենթադրում է միայն ակտիվ գործողություններ՝ ուղղված ժառանգական զանգվածում ներառված գույքի տիրապետմանը և օգտագործմանը: Ժամանակային առումով փաստացի տիրապետմամբ ժառանգության ընդունումը և ժառանգության իրավունքի վկայական տրամադրելը կարող են չհամընկնել⁴⁹:

Ինչ վերաբերում է այն խնդրին, որ ժառանգման հարաբերությունները կանոնակարգող գլխում ամրագրված դրույթները հնարավորություն են տալիս ընդունելու ժառանգությունը օրենքով սահմանված վեցամսյա ժամկետի ավարտից հետո՝ ժամկետի բացթողումը հարգելի համարելու միջոցով, ապա կարծում ենք, որ վեցամսյա ժամկետի բացթողումը պայմանագրի դադարման հիմք է: Մասնավորապես, ժառանգը կարող է գրանցված լինել որպես անհատ ձեռնարկատեր կամ ձեռք բերել այդպիսի կարգավիճակ ժառանգությունը բացվելուց վեց ամսվա ընթացքում, սակայն չընդունել ժառանգությունը: Այսինքն՝ վեց ամսում ձեռնարկատիրոջ կարգավիճակ ստանալու փաստը առկա է, սակայն առկա չէ ժառանգությունը ընդունելու

փաստը: Այս դեպքում վեցամսյա ժամկետի ավարտն ինքնին պետք է դադարեցնի պայմանագրի գործողությունը, քանզի օգտագործողը անվերջ չի կարող սպասել ժառանգության ընդունմանը, որը պրակտիկայում կարող է հաստատվել տարիներ հետո⁵²:

Վերը նշվածը ցույց է տալիս, որ անհատ ձեռնարկատեր հանդիսացող իրավատիրոջ կամ օգտագործողի համար պայմանագրային պարտավորությունների դադարումը կախված է որոշակի իրավաբանական փաստերի, մասնավորապես ժառանգության ընդունման, անհատ ձեռնարկատիրոջ կարգավիճակ ունենալու կամ ձեռք բերելու հետ: Այդուհանդերձ, հնարավոր է, որ անհատ ձեռնարկատեր իրավատիրոջ կամ օգտագործողի ժառանգը ընդունի ժառանգությունը և ձեռք բերի անհատ ձեռնարկատիրոջ կարգավիճակ, սակայն պայմանագրային հարաբերությունների շարունակումը մյուս կողմի համար դառնա ոչ նպատակահարմար: Խնդիրն այն է, որ անձը, հանդես գալով որպես իրավատեր, մշակում է բիզնեսը վարելու այնպիսի մոդել, որն ունակ է տեղ գրավելու շուկայում: Նշված մոդելի ստեղծումը պայմանավորված է կոնկրետ սուբյեկտի՝ բիզնես վարելու ունակությամբ և անձնային հատկանիշներով: Այս մասին անառարկելիորեն վկայում են տարբեր ֆրանչայզինգային ցանցերի վերաբերյալ կատարված մեր ուսումնասիրությունները⁵³: Ուստի օգտագործողը, հնարավոր է, չցանկանա շարունակել պայմանագրային հարաբերությունները իրավատիրոջ ժառանգի հետ, քանզի վերջինս չունի այն ունակությունները, որոնք անհրաժեշտ են ֆրանչայզինգային ցանցը պահպանելու համար: Խնդիրը նույնն է, երբ մահանում է որպես օգտագործող հանդես եկող անհատ ձեռնարկատերը: Վերը նշվածով էլ պայմանավորված՝ կարծում ենք, որ յուրաքանչյուր դեպքում կողմերն իրենք պետք է որոշեն հարաբերությունները շարունակելու նպատակահարմարու-

յունը: ՔՕ-ով նախատեսված կարգավորումը ենթադրում է բոլոր անհատ ձեռնարկատեր իրավատիրոջ մահվան դեպքում վերջինիս ժառանգների կողմից անհատ ձեռնարկատիրոջ կարգավիճակ ձեռք բերելու պարագայում պայմանագրային պարտավորությունների շարունակում: Մեր կողմից վերը նշված խնդիրները առաջանալու դեպքում կողմերը կարող են լուծել պայմանագիրը ՔՕ 979-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով և ՔՕ 30-րդ գլխով նախատեսված դեպքերում և կարգով: Եթե ՔՕ 979-րդ հոդվածի 1-ին մասի կարգավորման հետ կապված խնդիր չի առաջանում, ապա նույնը չի կարելի ասել նույն հոդվածի 2-րդ մասի առնչությամբ: Այսպես՝ ՔՕ 979-րդ հոդվածի 2-րդ մասը ընդամենը նախատեսում է պայմանագրի լուծման հնարավորություն: Եթե կողմերը հանգել են այն հետևության, որ առկա սուբյեկտային կազմով հնարավոր չէ կամ նպատակահարմար չէ շարունակել հարաբերությունը, ապա փոխադարձ համաձայնությամբ լուծում են պայմանագիրը: Սակայն հնարավոր է, որ կողմերից մեկը չցանկանա շարունակել պայմանագրային պարտավորությունը մյուս կողմի իրավահաջորդի հետ, թեև վերջինս ձեռք է բերել անհատ ձեռնարկատիրոջ կարգավիճակ, սակայն իր ունակություններով ի գործու չէ վարելու բիզնեսը: Այս դեպքում պայմանագիրը **միակողմանի** լուծելու համար անհրաժեշտ է, որ առկա լինի կամ պայմանագրի էական խախտում կամ հանգամանքների էական փոփոխություն: Պայմանագրի էական խախտումը այս դեպքում պետք է բացառել, քանզի իրավահաջորդը ձեռք է բերում անհատ ձեռնարկատիրոջ կարգավիճակ, ինչն էլ ապահովում է օրենսդրությամբ: Ուստի պայմանագրի լուծման հարցում շահագրգիռ կողմը պետք է հիմնավորի հանգամանքների էական փոփոխության առկայության փաստը: Հետևաբար գնահատման առարկա պետք է դառնա այն խնդիրը, թե արդյոք իրավատիրոջ կամ օգտագործողի իրավա-

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

հաջորդի ձեռնարկատիրությամբ զբաղվելու ունակության բացակայությունը կարող է դիտվել հանգամանքների էական փոփոխություն: Գտնելով, որ սույն խնդիրը առավելապես իրավակիրառի խնդիրն է, և կոնկրետ դեպքում հանգամանքների բազմակողմանի գնահատմամբ պետք է որոշել՝ արդյոք այս դեպքում էականորեն փոփոխվում են հանգամանքները, թե՞ ոչ, այնուամենայնիվ կարծում ենք, որ ձեռնարկատիրությամբ զբաղվելու ունակության բացակայությունը հանգամանքների էական փոփոխություն չպետք է դիտել: Մեր նման դիրքորոշումը պայմանավորված է նրանով, որ օրենսդրորեն նախատեսվում է նման փոփոխման հնարավորությունը, և իրավատերը գիտակցում է, որ օրենսդիրը, կարևորություն տալով այս հարաբերությանը, ենթարկել է այն իրավական կարգավորման: Հետևաբար, ՔՕ 467-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված որևէ հիմքով

այն չի կարող դիտվել հանգամանքների էական փոփոխություն:

Վերոգրյալը խնդիրների առկայությունը հաշվի առնելով՝ կարծում ենք, որ առավել նպատակահարմար է ՔՕ 980-րդ հոդվածի 2-րդ մասում կատարել փոփոխություն և նախատեսել դրույթ, որը ոչ թե ինպերատիվ կերպով կամրագրի պայմանագիրը շարունակելու **պարտադիրություն**, երբ իրավահաջորդը ձեռք է բերել անհատ ձեռնարկատիրոջ կարգավիճակ, այլ **հնարավորություն**: Ըստ այդմ էլ առաջարկում ենք ՔՕ 980-րդ հոդվածի 2-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ. «2. *Իրավատիրոջ և (կամ) օգտագործողի մահվան դեպքում պայմանագիրը կարող է շարունակվել, եթե համալիր թույլտվության պայմանագրով վերջիններիս իրավունքները և պարտականությունները փոխանցվում են համապատասխանաբար իրավատիրոջ և (կամ) օգտագործողի ժառանգին, պայմանով, որ նա ընդունել է ժառանգությունը ժառանգության բացման օրվանից վեց ամսվա ընթացքում և նույն ժամկետում գրանցվել է կամ գրանցված է որպես անհատ ձեռնարկատեր: Հակառակ դեպքում՝ պայմանագիրը դադարում է*»:

¹ Ст'и Абрамова Е.Н., Аверченко Н.Н., Байгушева Ю.В.Гражданское право. Учебник В 3-х томах. Том 2. Проспект, М., 2010, էջ 443:

² Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգիրք ՀՀ ՊՏ N 17(50), 10.08.98 (այսուհետ՝ ՔՕ):

³ Ст'и Договорное право. Книга третья: Договоры о выполнении работ и оказании услуг. Брагинский М.И., Витрянский В.В.. Москва. 2002 (<http://www.pravoznavec.com.ua/books/242/41/#chlist> 2011 թվականի դրությամբ), Лысов К. П. Договор коммерческой концессии по законодательству Российской Федерации и практика его применения в предпринимательской деятельности: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук: Санкт-Петербургский

университет, СПб.,2004, էջ 15:

⁴ Ст'и Гражданское право Российской Федерации. В 2-х томах. Том 1. Под ред. О.Н. Садикова. Инфра-М, М., 2006, էջ 372, Гражданское право. Под ред. С. Гришаева. Норма, Инфра-М., (<http://pravoznavec.com.ua/books/12/749/41/#chapter> 2011 թվականի դրությամբ), Гражданское право. В 2-х частях. Часть 2-е. Под ред. Мозолина В.П., Москва. 2007 (<http://www.alleng.ru/d/jur/jur137.htm> 2011 թվականի դրությամբ):

⁵ Ֆրանչիզաներից «Orange elephant»-ը չի նախատեսում համագործակցության որևէ ժամկետ:

⁶ Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации. В 3-х томах. Юрайт-Издат, М., 2004 (<http://www.alleng.ru/d/jur/jur097.htm> 2011 թվականի դրությամբ):

- ⁷ Տե՛ս ՔՕ 979-րդ հոդվածի 1-ին մասը:
- ⁸ Տե՛ս Ян Мюррей. Франчайзинг. Питер. 2004, էջ 99:
- ⁹ Տե՛ս Жерар Дельтей. Франчайзинг. Нева. Санкт-Петербург. 2003, էջ 20:
- ¹⁰ Տե՛ս С.Смирнов. Практические проблемы института коммерческой концессии. Хозяйство и право. N 1 (360) январь 2007, 88-89-րդ էջեր:
- ¹¹ Նույն տեղը:
- ¹² Տե՛ս С.Смирнов, նույն տեղը, էջ 89:
- ¹³ Տե՛ս Договорное право. Книга третья: Договоры о выполнении работ и оказании услуг. Брагинский М.И., Витрянский В.В.. Москва. 2002 (<http://www.pravoznavec.com.ua/books/242/41/#chlist> 2011 թվականի դրությամբ)
- ¹⁴ Հայաստանի Հանրապետությունում գործող և շուրջ հինգ տասնյակի հասնող լիցենզային, այդ թվում՝ ֆրանչայզինգի պայմանագրերի պայմաններում առայժմ նման վտանգը բացակայում է զուտ թվաքանակի քիչ լինելու առումով:
- ¹⁵ Տե՛ս Шульга Д.В. Регулирование договора коммерческой концессии (франчайзинга) в гражданском праве России: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук: Волгоград, 2005, էջ 22:
- ¹⁶ Տե՛ս Коммерческое право. Часть I - А.Ю. Бушев, О.А. Городов, Н.Л. Вещунова, Санкт-Петербург, 1998, էջ 428:
- ¹⁷ Տե՛ս «Ֆիրմային անվանումների մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածը, ՀՀ ՊՏ 2008.07.09/42 (632), հոդ. 718:
- ¹⁸ Ֆիրմային անվանման փոփոխումը չնայած հանգեցնում է նախկին անվանման նկատմամբ ունեցած իրավունքի դադարման, այդուհանդերձ իրավունքի դադարման այս հիմքը չի հանգեցնում ֆրանչայզինգի պայմանագրի գործողության դադարեցման, քանզի նոր ֆիրմային անվանումը փոխարինում է նախկինին, և պայմանագիրը շարունակում է գործել նոր անվանման նկատմամբ:
- ¹⁹ Ֆիրմային անվանման նկատմամբ իրավունքների դադարման վերաբերյալ օրենսդրությունում առկա է հակասություն: Այսպես՝ ՔՕ 1169-րդ հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրված է, որ ֆիրմային անվանման նկատմամբ իրավունքի գործողությունը դադարում է **միայն** (ընդգծումը մերն է) իրավաբանական անձի լուծարման և նրա ֆիրմային անվանման փոփոխության դեպքերում: Մինչդեռ ավելի ուշ ընդունված «Ֆիրմային անվանումների մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածում ամրագրված է հիմքերը, ի թիվս ՔՕ-ի վերը հիշատակված հոդվածում ամրագրված հիմքերի, ամրագրված են նաև դատական կարգով ֆիրմային անվանման գրանցումն անվավեր ճանաչելը և ֆիրմային անվանումն օգտագործելն արգելելը:
- ²⁰ Որպես խնդրի լուծման տարբերակ առաջարկում ենք այս դեպքում ևս ՔՕ 435-րդ հոդվածում որպես պարտավորության դադարման հիմք ամրագրել անհատ ձեռնարկատիրոջ կարգավիճակի դադարեցումը: Քանի որ նշված հոդվածը տեղ է գտել պարտավորությունների դադարմանը վերաբերող զլխում որպես ընդհանուր կանոն, կարծում ենք, որ այն հավասարապես կիրառելի է նաև ֆրանչայզինգի պայմանագրի դադարման դեպքում:
- ²¹ Օ. Ա. Բելյանան օգտագործում է «հարկադիր լուծարման հիմք» եզրույթը (տե՛ս Беляева О. А. Предпринимательское право. Уч. пособие. Контракт, Инфра-М, М., 2006 էջ 84)
- ²² Տե՛ս Բարսեղյան Տ.Կ. Գործարարական իրավունք: Ուսումնական ձեռնարկ, Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, Երևան, 2007, էջ 134:
- ²³ Տե՛ս Соколов Г.А. Договора коммерческой концессии по гражданскому законодательству Российской Федерации: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук: М., 2007, էջ 25:
- ²⁴ Տե՛ս Մեկնաբանություններ «Անվճարունակության (սնանկության) մասին» ՀՀ օրենքի, ըստ հոդվածների, Հ. Մանուկյանի, Տ.Մուկուչյանի խմբագրությամբ, Երևան, 2005, էջ 201:
- ²⁵ Տե՛ս Բարսեղյան Տ.Կ. Գործարարական իրավունք: Ուսումնական ձեռնարկ, Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, Երևան, 2007, էջ 135:
- ²⁶ Նշենք, որ, անկախ կողմերի սնանկ ճանաչվելուց, պրակտիկայում հաճախ է կիրառվում ֆրանչիզայի հետգնումը: Մեր ուսումնասիրած օրինակներից «Orange Elephant»-ի դեպքում իրավատերը հետ է գնում ֆրանչի-